

ARBETSMARKNAD & STUDIER

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2022

FÖRORD

DEN NYA SERVICEPROCESSEN En ny serviceprocess för arbetssökande trädde i kraft den 2 maj 2022. Vi la ner åtskilliga timmar på inskolning både i grupp och enskilt. Vägledarnas samt särskilt förmedlarnas arbetsbörda ökade och blev mer komplex. Den nya serviceprocessen kräver en hel del micklande i vårt kundsystem URA. En inledande intervju med den arbetssökande ska inledas inom fem vardagar från det att han eller hon har registrerats som arbetssökande. Tidigare var tiden enligt lag en månad och i praktiken två veckor som i riket. Vid uteblivet besök så ska det skickas en ny tid och påminnelse, skapas en försummelse och skickas fråga varför kunden inte dykt upp. Processen innefattar en skyldighet för arbetssökande att söka 0-4 arbeten per månad. Den arbetssökande kan redovisa sitt sökande på olika sätt, per e-post, per telefon eller i e-tjänsten. Per månad ska förmedlare och vägledare hantera ett stort antal redovisningar. Uppfylls inte skyldigheten ska det skickas via URA en påminnelse till kunden, göras eventuell försummelse och även ställas grundfråga eller expertfråga beroende på hur många försummelse kunden har sedan tidigare. Bedöms att kunden endast missat att meddela om skyldigheten inom utsatt tid men nog har sökt de överenskomna arbetena blir det ingen försummelse men det manuella arbetet i URA ska ändå göras och registreras på kunden. Till följd av allt detta har det blivit mycket extra och krävande administrativt arbete genom den nya serviceprocessen. Tid som tas bort från egentligt arbete med arbetssökande.

NY VERKSAMHET – KARRIÄRVÄGLEDNING Landskapsregeringens projekt Visa vägen avslutades under sommaren 2021 och verksamheten överfördes till oss. Vi behöll namnet Visa vägen. Under 2022 utvärderades Visa vägen och vi beslöt att utveckla verksamheten. Från och med 2023 försvinner Visa vägen och i stället införs AMS karriärvägledning som består av studievägledning, vägledning för yrkesval och annan karriärvägledning. AMS karriärvägledning tillhandahålls av fristående studievägledare och karriärcoacher samt AMS som tillhandahåller yrkesvalspsykolog tjänster. Åtkomst till karriärvägledningen nås via vår webbplats www.ams.ax/karriarvagledning

ALF TOGS I BRUK Utkomstskydds enheten fattade 8 001 beslut om arbetslöshetsförmåner 2022. En ökning med 60 % i jämförelse med 2021. ALF är ett IT-system som vi använder då vi handlägger och avgör utkomstskyddsärenden. Även om arbetsmängden ökat rejält så har handläggningen blivit säkrare av att vi tog i bruk ALF under året. En del uppgifter i ALF är sådana som genereras automatiskt och då slipper vi kontrollera om uppgifterna är korrekta. ALF har utvecklats och utvecklas på ett agilt sätt tillsammans med vår leverantör. Ett sätt jag rekommenderar att arbeta på när det gäller utveckling av IT-system. Processen innebär att vi delade in ALF i delleveranser under vilka vi kontinuerligt producerade, testade och justerade tills vi hade en färdig produkt.

Jag hoppas din läsning av vår berättelse ska ge dig en god inblick i vår verksamhet 2022.

Jag tackar personalen för en bra arbetsinsats 2022.

Tomas Lundberg
Myndighetschef

ALLMÄNT

Om AMS

AMS leds av en myndighetschef som ansvarar för att fastställda mål uppnås. AMS ledningsgrupp, som består av myndighetschefen, biträdande myndighetschefen, två enhetschefer och två personalrepresentanter, arbetar med principiellt viktiga och strategiska frågor. AMS biträds av en rådgivande delegation som fungerar som ett informations- och kontaktorgan mellan arbetsgivare, arbetstagare, studerande och AMS.

AMS verksamhetsutrymmen finns i andra våning, Nygatan 5 i Mariehamn. AMS har öppet för besök tisdag, onsdag och torsdag 10:00-12:00 och telefontid vardagar 10:00-11:00 och 13:00-14:00.

Värdegrund

RESPEKT

Alla som jobbar på AMS strävar efter att de vi möter ska få ett gott bemötande. Vi jobbar så att vi inger trygghet och så att vi får kunder, samarbetspartners och andra vi möter att känna delaktighet.

Vi visar respekt genom att låta andra vara såsom de är, utan att klandra dem för detta. Vi ser varje individ. AMS service är och ska vara individuell. Likväl så att vi ska agera opartiskt och jämlikt.

Förtroende är viktigt för oss. Att vi alltid tänker på den personliga integriteten är en grundförutsättning för att vi ska kunna inge förtroende och förtjäna ett förtroende. För att klara vårt uppdrag på ett bra sätt behöver vi en öppen kommunikation, både internt och ut mot kund och mot samarbetspartners.

TYDLIG KOMMUNIKATION

Internt så uppnår vi tydlig kommunikation genom att alla ska veta vart vi är på väg. Vi förstår att tvåvägskommunikation är allas ansvar. Vi ifrågasätter oklarheter då klarhet gällande till exempel regler och rutiner är avgörande för att vi ska kunna kommunicera tydligt och därmed agera sakligt och kunnigt.

Både internt samt gentemot kunder och samarbetspartners är vi lyssnande, lyhörda, tydliga, sakliga och kunniga. Vi strävar hela tiden efter att bli bättre på kommunikation. Både när det handlar om samtal och det skrivna ordet.

Regler om AMS organisation och verksamhet

AMS organisation regleras i landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet. Närmare bestämmelser om den interna organisationen och uppgiftsfördelningen samt om användningen av beslutanderätten finns i myndighetens reglemente.

AMS verksamhet regleras i landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslagen (2006:71) om studiestöd, landskapslagen (2012:74) om främjande av integration och i landskapslagen (2015:56) om sysselsättningsfrämjande utbildning. AMS utför vissa uppgifter som tillhör rikets behörighet med stöd av överenskommelseförordningar, till exempel handlägger ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare enligt 73 § utlänningslagen (FFS 301/2004). Myndigheten handhar uppgifter eller ger service även utgående från lagtingets budgetbeslut såsom verksamheterna som ordnas under samlingsnamnet Åland Living respektive Visa vägen samt arbetspsykologens tjänster.

Personal

Personalresurserna inom arbetsmarknadsserviceenheten har bestått av 2 informatörer, 5 förmedlare och 7 vägledare samt 1 förmedlare/EURES-rådgivare.

Förutom personalresurserna inom arbetsmarknadsserviceenheten har personalen bestått av 1 myndighetschef, 1 biträdande myndighetschef, 1 arbetspsykolog, 1 informationskoordinator, 1 enhetschef och 2 sakkunniga, studiestödsenheten samt 1 enhetschef, 2 sakkunniga och 1 arkivbiträde, utkomstskyddsgruppen. Vid studiestödsenheten jobbade 2 extra handläggare 5.9-27.9.2022 respektive 6.6-31.10.2022 och 2 sakkunniga 1.11-31.12.2022 respektive 28.9-31.12.2022.

Kunder

AMS har mer än 5 000 registrerade kunder (arbetsgivare, arbetssökande, studerande, personer intresserade av att flytta till Åland, Visa vägen) men betjänar totalt många fler än så. Utöver de registrerade kundgrupperna förekommer dagligen en stor mängd kundkontakter via telefon, e-post och webb.

Rådgivande delegationen

Den rådgivande delegationen för AMS leddes av ordförande Linnéa Johansson, avdelningschef vid landskapsregeringens näringsavdelning. Vårmötet hölls i Björkkö Ab:s lokaler. Före mötet berättade VD Johanna Björkvall och Cecilia Berndtsson samt deltagare om Björkkö Ab:s sysselsättningsprojekt som AMS upphandlat för åren 2021-2023. Höstmötet hölls i Ålands Näringslivs lokaler. Före mötet berättade VD Jan-Erik Rask om deras projekt "Vi välkomnar fler".

ARBETSLÖSHETEN

Arbetslösheten under 2022

Arbetslösheten har minskat under år 2022. I december 2022 var det relativa arbetslöshetstalet i genomsnitt 4,4 procent, jämfört med 5,2 procent i december 2021. För kvinnorna var det relativa arbetslöshetstalet 3,5 procent medan det var 5,2 procent för männen. Det relativa arbetslöshetstalet för ungdomar under 25 år var 6,3 procent, jämfört med 5,2 procent i december 2021. För kvinnor var ungdomsarbetslöshetstalet lägre än för männen, 3,8 procent jämfört med 8,6 procent. Det relativa arbetslöshetstalet för de 55 år fyllda var 4,5 procent (5,4 procent i december 2021), här var arbetslöshetstalet 3,6 procent för kvinnorna och 4,6 procent för männen. I december 2021 var arbetslöshetstalet samma för både kvinnor och män (5,4 procent). Antalet långtidsarbetslösa (290 stycken) var lägre än i december 2021 (385 stycken), och utgör 1,9 procent av arbetskraften (2,5 procent i december 2021).

ARBETSMARKNADSSERVICE

Utmaning

Det är en utmaning för AMS att tillhandahålla individuell arbetsmarknadsservice i tillräcklig omfattning och inom rimlig tid då alla tjänstemän har ett mycket stort antal kunder som många har behov av personlig kvalificerad arbetsmarknadsservice.

Arbetssökande, arbetsmarknadsstatus (årsmedeltal)

	2018	2019	2020	2021	2022
sysselsättningsstöd	41	34	32	91	61
i arbete	302	342	439	592	373
arbetslös	520	524	959	824	614
permitterad	14	8	509	230	63
förkortad arbetsvecka	4	4	60	84	23
utanför arbetskraften (till exempel sjukskrivna)	124	113	141	143	143
arbetslöshetspension	0	0	0	0	0
i arbetsprövning eller i arbetspraktik	12	13	9	10	10
i sysselsättningsfrämjande utbildning	108	112	105	134	116
i deltidsarbete					32 ¹⁾
TOTALT	1 125	1 150	2 255	2 108	1 434

¹⁾ Arbetsmarknadsstatusen "i deltidsarbete" började särredovisas i maj 2022, på grund av detta år årsmedeltalet något missvisande.

Service steg för steg

När arbetsmarknadsservice tillhandahålls ska den sökande i första hand erbjudas möjlighet att själv använda servicen med hjälp av självbetjäning eller information. Om användningen av service på detta sätt inte är ändamålsenlig med tanke på en sökandes servicebehov eller inte leder till att han eller hon finner något arbete eller utbildning, ska AMS stödja den sökande med mer kvalificerade serviceinsatser.

Arbetsförmedling

Arbetsförmedling till enskilda

Genom AMS arbetsförmedling ska den enskilde få information om lediga arbetsplatser, om de möjligheter som företagande erbjuder och om andra arbetsmöjligheter, möjlighet att genom självbetjäning söka efter arbete samt rådgivning som anknyter till sökande av arbete. För enskild som har registrerats som arbetssökande tillhandahålls arbetsförmedling även i fråga om registrering och upprätthållande av uppgifter i anslutning till arbetssökande, sökande efter och presentation av arbetsplatser, arbetsplatserbjudanden samt presentation av den arbetssökande för arbetsgivaren.

Förmedlare genomför kartläggning av hur den arbetssökandes förutsättningar att komma ut i arbetslivet ser ut, personliga möten och intervjuer med arbetssökande. Till förmedlarens uppgifter hör även matchning – att sammanföra arbetsgivare som söker arbetskraft med arbetssökande som söker arbete, identifiering av förmågor hos den arbetssökande som kan behöva förstärkas genom till exempel utbildning och vägledning samt aktivt arbete med insatser tillsammans med den arbetssökande för att öka den arbetssökandes förutsättningar för att finna, få och behålla ett arbete och utarbetande och revidering av sysselsättningsplan.

Förmedlare handhar även altemneringsledighetsärenden, arbetskraftspolitiskt bindande utlåtanden till arbetslöshetskassor, information och besvarande av frågor som rör arbetslöshetsförmåner.

Arbetsförmedling till arbetsgivare

Genom AMS arbetsförmedling får arbetsgivare hjälp med att finna lämpliga arbetssökande till lediga arbetsplatser, presentation och uppställande av förslag på basis av de uppgifter om platsansökningar, utbildning, yrke och arbetshistoria som

finns registrerade om arbetssökande vid AMS, information och rådgivning om tillgång till och anskaffning av arbetskraft. På AMS jobbar en tjänsteman som har ett särskilt ansvar för vår arbetsgivarservice.

Arbetssökande

Antalet arbetssökande kunder på AMS har minskat under 2022. I genomsnitt sökte 1 434 personer arbete via AMS (2 108, 2021). Antalet arbetssökande var som lägst i november då 1 325 personer sökte arbete och högst i februari med 1 773 personer.

Lediga platser

Det genomsnittliga antalet lediga platser under år 2022 ökade med hela 90 till 368 från året innan. Under år 2022 tillsattes i genomsnitt 325 lediga platser varje månad, vilket var 88 mer än under fjolåret. Av de lediga tjänsterna tillsattes ca 52,1 procent av dem inom tre veckor under år 2022 (ca 60,8 procent år 2021).

Jobbchansen

På grund av covid-19-situationen arrangerades varken Jobbchansen eller någon mindre rekryterings- och informationstillfälle av AMS i AMS lokaler (0, 2021).

Vägledning, sysselsättningsfrämjande utbildningar och åtgärder

Vägledarens kundmöten innehåller så gott som alltid rådgivning som är av olika art till exempel rådgivning i arbetssökning, möjligheter i arbetslivet, studier, alternativ till rehabilitering då hälsohinder finns, rådgivning av vilka instanser som kan erbjuda hjälp eller bekosta åtgärder som kunden behöver där det finns behov av annan service än den AMS kan erbjuda.

Särskild service för personer med nedsatt arbetsförmåga

AMS kan, med den enskilde kundens medgivande, låta utreda eventuella hälsobegränsningar med tanke på möjligheter till arbete. AMS har ett samarbetsforum med FPA för gemensamma kunder där det behöver klarläggas vad FPA kan erbjuda och vilken AMS roll ska vara. Där AMS åtgärder inte räcker till vad gäller personer med hälsobegränsningar hänvisas kunden till Kommunernas socialtjänst k.f. (KST) som kan ha ansvar att ge service.

Under året fick 10 personer (6, 2021) med nedsatt arbetsförmåga en möjlighet att pröva på ett nytt arbetsområde genom arbetsprövning på en arbetsplats. 0 (1, 2021) arbetsgivare har erhållit stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen för att kunna anställa en person med funktionsnedsättning.

En stor och ökande kundgrupp hos vägledningen är de personer som lyft sjukdagpenning under det maximala antalet dagar, är fortsatt sjukskrivna och väntar på pensionsbeslut eller har fått avslag på sin pensionsansökan. Rådgivning för dessa personer handlar ofta om hur de ska komma tillbaka i arbetslivet samt vilka rättigheter man kan ha hos olika instanser utanför AMS såsom Folkpensionsanstalten (FPA), Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS), KST och arbetspensionsanstalter.

Sysselsättningsfrämjande utbildningar

För att tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och motverka arbetslöshet samt stärka den enskildes möjlighet att få eller behålla ett bestående arbete ordnas sysselsättningsfrämjande utbildningar. AMS köper huvudsakligen från Ålands gymnasium sysselsättningsfrämjande utbildningar och landskapsregeringen ger Ålands gymnasium i uppdrag att ordna sysselsättningsfrämjande utbildningar. Utbildningarna kan ha varierande

utformningar för att fungera mer effektivt för olika grupper eller behov som är aktuella.

Under 2022 har 9 sysselsättningsfrämjande utbildningar utvärderats efter 3 respektive 6 månader. Totalt deltog 94 personer.

Utbildningar	Deltagare	Män	Kvinnor	under		
				25	25-55	över 55
2021	94	37	57	11	70	13

Situationen efter 3 månader

kvinnor under 25				män under 25			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
1		4	1	2	1	1	1

kvinnor 25 -55				män 25-55			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
19	6	18	2	12		12	1

kvinnor över 55				män över 55			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
4		3		1	1	3	1

Situationen efter 6 månader

kvinnor under 25				män under 25			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
1	1	3	1	1	2	1	1

kvinnor 25 -55				män 25-55			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
22	4	18	2	12		10	2

kvinnor över 55				män över 55			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
3		2		3	1	3	1

Med "annan" avses att personens situation är okänd då personen inte längre är arbetssökande eller att personen står utanför arbetskraften.

Totalt var 42 personer i arbete (44,7 %, 44,8 % 2021) och 8 i utbildning (8,5 %, 8,6 % 2021) sex månader efter avslutad utbildning emedan 37 var arbetslösa (39,4 %, 43,1 % 2021) och 7 (7,45 %, 3,5 % 2021) hade annan status.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder

De budgetmedel som reserverats för sysselsättningsfrämjande åtgärder användes i första hand för sysselsättningsstöd som enligt lag kan betalas för anställning, praktik, läroavtal, deltidsarbete och start av företagsverksamhet. Under 2022 beviljades 23 (30, 2021) sysselsättningsstöd för praktik, 57 (108, 2021) för anställning, varav 22 med nedsatt arbetsförmåga, 0 (2, 2021) för läroavtalsutbildning och 16 (31, 2021) för startandet av företag.

Under 2022 har tre sysselsättningsprojekt varit aktuella, Ung Resurs sysselsättningsprojekt som riktar sig till ungdomar samt Emmaus och Björkkö Ab:s sysselsättningsprojekt som riktar sig till vuxna.

Ung Resurs projekt

Inom Ung Resurs projekt erbjuds maximalt 17 deltagare (varav 5 deltagare i huvudsak i extern praktik) daglig sysselsättning, hjälp med att planera sin framtid, hjälp att söka studieplats och handledd praktik. Projektet har upphandlats av AMS. Under vårterminen 2022 deltog 14 ungdomar i projektet varav 3 fortsatte från höstterminen 2021. Statusen efter avslutat deltagande: 3 avbröt efter en kort tid, 3 arbetslösa, 2 började gymnasiestudier och 6 fick fast anställning. Hösten 2022 började 7 nya ungdomar vid olika tidpunkter (hösten 2021 3 ungdomar). Per december 2022 har 1 avbrutit och de övriga 6 fortsätter deltagandet våren 2023. Sammantaget var det 21 deltagare 2022 (11 killar och 10 tjejer). Projektet har kontinuerlig intagning från augusti till maj.

Emmaus projekt

Emmaus sysselsättningsprojekt kan ha maximalt 10 deltagare och erbjuder handledd utbildning för i huvudsak långtidsarbetslösa som behöver stödinsatser för att komma ut på arbetsmarknaden eller för att få en utbildningsplats. Deltagarna kan enligt sin individuella plan erbjudas både teoretiska kurser och arbetspraktik. En deltagare ska kunna delta i projektet i en till sex månader i handledd utbildning om det inte föreligger särskilda behov som talar för en längre tid än sex månader. Under utbildningstiden ges möjlighet att prova på uppgifter inom Emmaus olika verksamheter som försäljning, renovering av möbler och byggarbeten. I handledd utbildning ingår kunskaper om arbetslivet, arbetssökarfärdigheter, kunskaper om utbildningssystem, uppgörande av plan för ansökan till arbete och utbildning och arbetspraktik. Under 2022 hade AMS 20 (17 2021) deltagare i projektet.

För de 19 deltagare som var inne i projektet 1.11.2021-31.10.2022 var statusen 31.10.2022: 3 i arbete, 3 arbetslösa, 8 pågående projektdeltagande, 2 utanför arbetskraften, 1 ej längre arbetssökande, 1 i sysselsättningsfrämjande utbildning och 1 förslag om eller under utredning.

Björkkö Ab:s projekt

Björkkö Ab:s sysselsättningsprojekt kan ha maximalt 10 deltagare och erbjuder handledd utbildning för i huvudsak långtidsarbetslösa som behöver stödinsatser för att komma ut på arbetsmarknaden eller för att få en utbildningsplats. Deltagarna kan enligt sin individuella plan erbjudas både teoretiska kurser och arbetspraktik. Arbetspraktiken kan erbjudas av en tredje part. En deltagare ska kunna delta i projektet i en till sex månader i handledd utbildning om det inte föreligger särskilda behov som talar för en längre tid än sex månader.

Totalt var det 10 deltagare 2022. 2 slutförde utbildningen, 2 avbröt då de fick arbete, 1 avbröt på grund av värnplikt, 1 avbröt på grund av föräldraledighet, 1 avbröt av personliga skäl och 2 pågående projektdeltagare. Status 1.1.2023 4 arbetslösa, 2 i arbete, 1 föräldraledig och 3 deltar fortfarande i projektet.

Studievägledning

AMS köper studievägledningstjänster av Ålands gymnasium för att kunna erbjuda arbetssökande kunder studievägledning. Under 2022 genomfördes 129 studievägledningstillfällen (121, 2021), vilket är ett rekord. I de flesta fallen har vägledningen varit inriktad på att informera om vilka alternativ som erbjuds, vilket utbud som finns, hur man söker in till utbildning, vilka behörigheter som krävs samt hjälp med cv och arbetsansökan.

REKRYTERING AV ARBETSKRAFT UTANFÖR ÅLAND

AMS gör aktiva rekryteringsinsatser utanför Åland genom främst två kanaler: deltagandet i Eures-nätverket (European Employment Services) och den egna verksamheten Åland Living. Eures är ett gemensamt forum för Europeiska kommissionen, offentliga arbetsförmedlingar i EES-länderna och Schweiz samt andra lokala och regionala organ som berörs av sysselsättningsfrågor. Syftet med Eures-nätverket är att främja fria rörligheten av arbetskraft inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Åland Living är ett samlingsnamn för verksamheten inom AMS som riktar sig till målgrupper utanför Åland. Åland Livings övergripande målsättning är att öka rekryteringsunderlaget för det åländska näringslivet. Åland Living upprätthåller webbplatsen alandliving.ax som fungerar som ett uppslagsverk med svar på det mesta en potentiell inflyttare behöver få veta. Åland Living informerar och besvarar flyttfrågor i olika kanaler samt planerar evenemang och informationsmaterial i tätt samarbete med näringsliv och arbetsgivare. I maj deltog Åland Living i Åland 100-organisationens evenemang på Finlandsinstitutet i Stockholm och träffade tillsammans med arbetsgivare ålänningar som studerar i Sverige. Eures Åland och Åland Living har samarbeten med både åländska och utomåländska samarbetspartners i rekryteringsfrågor. Under 2022 har Eures Åland och Åland Living deltagit vid två tillfällen i online-mässan Finland Works.

PRAKTIK FÖR HÖGSKOLESTUDERANDE

AMS administrerar systemet med högskolepraktikantplatser. Systemet ger studerande i slutskedet av sina studier en möjlighet att knyta värdefulla kontakter på den åländska arbetsmarknaden genom praktik inom sitt utbildningsområde. Praktikanterna anställs av AMS men fullgör sin praktik på valfri åländsk arbetsplats som är intresserad och kan erbjuda praktikuppdrag. Högskolepraktiksystemet är avsett att förhindra kompetensflykt från samt locka ny arbetskraft till Åland. Under 2022 har 46 (56, 2021) högskolestuderande, 27 (36, 2021) kvinnor och 19 (20, 2021) män, erhållit praktikplats. 15 (18, 2021) har gjort sin praktik inom den offentliga sektorn och 31 (38, 2021) i näringslivet eller inom tredje sektorn. Systemet är inrättat via ett budgetanslag.

ARBETSPSYKOLOGENS TJÄNSTER

Arbetspsykologen har haft 55 (57, 2021) kunder som har fått hjälp med yrkesinriktad rehabiliteringsplanering och yrkesplanering. Planeringen har gått ut på att söka ny inriktning i arbetslivet efter en bedömning av funktionsförmåga. Utredningarna görs i samarbete med nätverket inom hälsovården, socialen, Folkpensionsanstalten (FPA) och arbetspensionsbolagen. Planeringen resulterar oftast i arbetslösningar, studier, fortsatt rehabilitering eller pension. AMS erbjuder från och med 2017 utredningar av funktionsförmåga för personer med annat modersmål än svenska. Utredningarna handlar oftast om nedsatt funktionsförmåga och ställningstagande till sjukpension. Utredningen och planeringen utförs med hjälp av tolkservice på kundens modersmål. Den yrkesinriktade rehabiliteringsplaneringen fullföljs i samplanering tillsammans med ÅHS, KST och FPA.

UTKOMSTSKYDD FÖR ARBETSLÖSA

Ansökningarna om de arbetslöshetsunderstöd som administreras av AMS och betalas av landskapsmedel, det vill säga grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet, har varit 905 till antalet (971, 2021). Totalt inkom 6 251 (9 920, 2021) redovisningar av arbetslöshetstid. I genomsnitt har 521 (802, 2021) utbetalningar av arbetslöshetsunderstöd gjorts per månad.

År	Nya ansökningar	Övriga beslut	Beslut totalt
2006	345	257	602
2007	334	294	628
2008	336	282	618
2009	501	382	883
2010	570	468	1 038
2011	579	359	938
2012	642	413	1 055
2013	804	464	1 268
2014	739	522	1 261
2015	683	576	1 259
2016	679		1 928 ¹⁾
2017	684		2 665 ²⁾
2018	739		3 739 ³⁾
2019	704		4 248
2020	2 033		6 462
2021	971		5 023
2022	905		8 001 ⁴⁾

1) Indragning av arbetslöshetsförmån behandlades tidigare av arbetskraftskommissionen som inte skickade till sökande något skriftligt beslut om indragning av arbetslöshetsförmånen. Från och med 2016, då AMS tog över beslutsfattandet i arbetslöshetsförmånsärenden, har skriftligt beslut om indragning skickats sökande, därav den ökade mängden under "Beslut totalt" samt från samma tidpunkt har de två olika (Nya ansökningar och Övriga beslut) diariesystemen slopats och införts ett diariesystem som omfattar alla beslut i arbetslöshetsförmånsärenden, i tabellen ovan redovisas dessa i stapeln "Beslut totalt". I "Beslut totalt" ingår således även antalet från stapeln "Nya ansökningar".

2) AMS ska i ärenden som gäller justering av en arbetslöshetsförmån ge sökanden ett skriftligt beslut. Från och med 2017 ges sökande ett skriftligt beslut på jämkad arbetslöshetsförmån, därav den ökade mängden under "Beslut totalt" år 2017.

3) Genom ändringar i lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa, bland annat införandet av aktiveringsmodellen, ökade antal beslut med drygt 40 % 2018. Därav den ökade mängden under "Beslut totalt" år 2018.

4) Från mars 2022 fattades beslut vid varje redovisning av arbetslöshetstid, även i de ärenden då till den sökande utbetalats arbetslöshetsförmåner helt enligt grundbeslutet om rätten till arbetslöshetsförmån, därav den ökade mängden under "Beslut totalt" år 2022. En ökning med nästan 60 %.

AMS har behandlat 69 (95, 2021) besvärärenden inom utkomstskyddet för arbetslösa. 46 (65, 2021) av dessa har AMS helt eller delvis ändrat genom själv rättelse, vanligtvis för att sökande har lämnat in nya uppgifter. 17 (30, 2021) besvär har AMS meddelat Ålands förvaltningsdomstol (Åfd) att ska avslås och AMS har således vidhållit sitt beslut. 6 (3, 2021) ärenden har överförts till besvärnämnden för social trygghet och beslut om att AMS inte rättar det arbetskraftspolitiska utlåtandet givits till arbetslöshetskassa.

Åfd har avgjort 9 (14, 2021) besvärärenden. I 8 (4, 2021) fall har Åfd avslagit besvären och 1 (2, 2021) fall har Åfd upphävt AMS beslut. Den vanligaste orsaken till att Åfd upphävt är att den besvärande lämnat in till Åfd nya uppgifter som inte fanns då AMS avgjorde ärendet. Besvärnämnden för social trygghet har avgjort 3 (0, 2021) ärenden och förkastat dem.

AMS har i 29 (34, 2021) ärenden beslutat om återkrav av arbetslöshetsförmåner. Endast i ett fåtal fall återbetalas hela återkravet inom förfallotiden. Orsaken är att de flesta som lyfter arbetslöshetsförmåner har väldigt små inkomster och har inga möjligheter att återbetala hela återkravet inom 14 dagar, särskilt i de fall då det är fråga om ett större belopp.

STUDIESTÖD

AMS handlägger och tar beslut om studiestöd samt ger rådgivning och information till unga och vuxna om studiestöd. Dessutom fattar AMS beslut om återkrav av studiestöd och följer upp återbetalningarna. AMS mottar och meddelar Pensionsskyddscentralen uppgifter om åländska studerandes utländska examina vilka har betydelse för pensionens tillväxt. I studiestödsärenden samarbetar AMS med skolor, banker, FPA och andra myndigheter såväl på Åland som i övriga Norden.

Studiestödsenheten har en hög arbetsbelastning inför terminsstart då studiestödsansökningarna anhopar sig. Topparna under ett läsår inträffar under juli till oktober och januari till mars. Under året har studiestödsenheten även arbetat intensivt med utveckling av ett nytt e-tjänst- och handläggningssystem.

Studiepenning, vuxenstudiepenning, bostadstillägg och försörjartillägg är bidrag medan *landskapsborgen för studielån* gäller banklån. Landskapsborgen för tillägglån kan beviljas för terminsavgifter. Från och med höstterminen 2022 indexjusterades studiestödsbeloppen i två omgångar: dels med 1,7 % enligt ändring av konsumentprisindex under 2021, dels ett tillägg i form av en extra indexjustering om 3,5 % med anledning av den höga inflationen.

Antalet studiestödstagare och stödform

År	2019	2020	2021	2022
Studiepenning	2 302	2 314	2 317	2 279
Vuxenstudiepenning	200	234	268	358
Bostadstillägg	1 600	1 625	1 591	1 544
Försörjartillägg	188	203	208	259
Stödtagare, totalt	2 490	2 540	2 562	2 638

Landskapsborgen för studielån och tillägglån för terminsavgift

År	2019	2020	2021	2022
Studielån, antal	1 130	1 092	1 108	1 090
Tillägglån, antal	30	37	36	35

Beslut om studiestöd

Studiestöd beviljas per läsår och kan kompletteras under läsåret med ändringsansökan. Det kan gälla till exempel boende, ändring av terminstid, ansökan om landskapsborgen för lån.

År	2019	2020	2021	2022
Beslut om studiestöd	3 375	4 130	3 495	3 521
Avslag på ansökningar	62	71	64	27

Den vanligaste orsaken till avslag på en ansökan om studiestöd är att den studerande inte kompletterat sin ansökan inom den termin som ansökan gäller. Övriga avslagsgrunder är till exempel att studierna inte är studiestödsberättigade, att de inte uppgår till minst deltidsstudier eller att den sökande inte har rätt till åländskt studiestöd.

AMS har behandlat 12 (1, 2021) rättelseyrkanden över beslut om studiestöd och har inte bifallit rättelseyrkandena. Två av dessa rättelseyrkanden, som berörde samma studerande, upphävde Ålands förvaltningsdomstol besluten att avslå den studerandens ansökan om studiestöd och återförvisade ärendena till AMS för beviljande av studiestöd.

AMS har i 54 (134, 2021) ärenden beslutat om återkrav av studiestödsförmåner. Av dessa har 37 (113, 2021) återbetalats. Återkraven gäller oftast studieavbrott, för höga inkomster eller beviljande av annan, studiestödshindrande, förmån.

UPPEHÅLLSTILLSTÅND FÖR ARBETSTAGARE, DELBESLUT

Ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare har koncentrerats till fem arbetstillståndsenheter i Finland. Dessa enheter finns i Helsingfors, Tammerfors, Uleåborg, Villmanstrand och på Åland. Enheterna är behöriga att ge delbeslut i ärenden om uppehållstillstånd för arbetstagare till Migrationsverket. AMS ansvarsområde är företag på Åland som söker arbetskraft utanför EU/EES – området. I dessa ärenden tillämpas utlänningslagen (FFS 301/2004) samt de riksomfattande riktlinjer som statsrådet tagit beslut om. AMS uppgifter och befogenheter regleras i överenskommelseförordning.

AMS utreder möjligheten att inom en rimlig tid få sådan arbetskraft som lämpar sig för det aktuella arbetet och som står till förfogande på arbetsmarknaden. Kravet är att arbetsgivaren ska anmäla platsen till AMS och platsen ska vara lediganslagen i minst två veckor.

AMS bedömer om arbetsgivaren har realistiska förutsättningar att uppfylla sina arbetsgivar skyldigheter.

Vid bedömningen av arbetstagarens förutsättningar säkerställer AMS att arbetstagaren har den utbildning och de tillstånd som arbetet kräver (till exempel hygienpass). AMS ska också säkerställa att utlänningens uppehälle på Åland är tryggad genom inkomster från förvärvsarbete under den tid uppehållstillståndet gäller.

Under 2022 avgjordes 54 (41, 2021) förstagsansökningar som gäller anställande av arbetskraft som behöver uppehållstillstånd för arbete, och 43 (63, 2021) som gäller fortsatta tillstånd.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE 2022

Nedan presenteras sådant som landskapsregeringen angett att från och med 2017 ska ingå i underlydande myndigheters berättelser.

AMS översikt

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) regleras i landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

AMS:s verksamhet regleras i landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslagen (2006:71) om studiestöd, landskapslagen (2012:74) om främjande av integration och i landskapslagen (2015:56) om sysselsättningsfrämjande utbildning. AMS utför vissa uppgifter som tillhör rikets behörighet med stöd av överenskommelseförfordningar. Myndigheten handhar uppgifter eller ger service utgående från lagtingets budgetbeslut såsom verksamheten som ordnas under samlingsnamnet Åland Living och verksamheten Visa vägen – karriärvägledning för vuxna samt arbetspsykologtjänster.

AMS:s verksamhet påverkades i väsentlig utsträckning av den höga arbetslösheten, lagändringar samt nya lagar om förmåner för arbetslösa.

Hållbarhetsstyrning

AMS har anammat de strategiska utvecklingsmålen 1, 2 och 5: "Välmående människor vars inneboende resurser växer", "Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället" och "Attraktionskraft för boende, besökare och företag". AMS medverkar i samordningsmöten som ordnas av medaktörerna i nätverket bärkraft.ax och deltar i "Sektoröverskridande forum för social hållbarhetsutveckling inom landskapsregeringen" samt i nätverksgruppen hållbara storföretag på Åland kring bland annat rekrytering, kompetensförsörjning och storytelling. AMS sitter också, genom verksamheten Åland Living, med i arbetsgruppen för koordinering och rapportering i rollen som processledare för mål 5. Förverkligandet av målen jobbar AMS med kontinuerligt och hör till AMS kärnverksamhet som att främja sysselsättning och kompetensutveckling, att främja en regionalt balanserad utveckling av arbetsmarknaden, att verka för kvinnors och mäns rätt till arbete på lika villkor, att motverka diskriminering på arbetsmarknaden, att underlätta för personer med svag ställning på arbetsmarknaden att få arbete och förhindra utslagning från arbetsmarknaden samt att motverka långa tider utan reguljärt arbete.

Väsentliga förändringar i organisation, verksamhet och ekonomi

Under året har pandemin påverkat AMS organisation, verksamhet och ekonomi, likväl har det inte lett till väsentliga förändringar i organisationen, verksamheten eller ekonomin.

Bedömning av de viktigaste riskerna och osäkerhetsfaktorerna samt andra faktorer som inverkar på verksamhetens utveckling

En riskbedömning gjordes 2022 och AMS ledningsgrupp har beslutat att följande områden behöver följas upp: Verksamhetsprogram för arbetarskyddet, Avvikande

situationer och störningar, Ingripande i otrygg verksamhet och risktagning, Ensidigt arbete, Krav på arbetets kvalitet, Ansvar som ingår i arbetsuppgifterna, Chefens och personalens stöd, Samarbete och information och Interaktionssituationer som ingår i arbetsuppgifterna samt Hot om våld.

Det datoriserade studiestödssystemet (STUDS07) innehåller buggar och andra programfel som gör att felaktigheter uppstår vid handläggningen av studiestödsförmåner. AMS är medveten om bristerna och meddelar upptäckta felaktigheter till AMS systemutvecklare för rättelse. Det har hänt att programfel inte upptäckts av AMS utan genom att kunder kontaktat AMS. AMS bedömning är att få programfel förblir oupptäckta. I slutet av 2019 upphandlades ett nytt studiestödssystem som inte ännu under 2022 var färdigt utvecklat och kunde tas i bruk.

Uppföljning av budgetmål

Mål: Minst 50 personer ska få yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering.

Förverkligat: 55 personer har fått yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering.

Mål: Minska antalet långtidsarbetslösa.

Förverkligat: Antalet långtidsarbetslösa i december 2022 (290) var lägre än i december 2021 (385).

Mål: Öka antalet användare av e-tjänster

Förverkligat: Under 2022 anmälde sig 708 (i genomsnitt 58,1 % av alla anmälda, högst i juli 71,4 % och lägst i april 48,6 %) arbetssökande sig via e-tjänsten. Under 2021 anmälde sig 733 (i genomsnitt 51,1 % av alla anmälda) arbetssökande sig via e-tjänsten.

I januari 2023 redovisade 68 % av alla som beviljats arbetslöshetsförmåner sin arbetslöshetstid via e-tjänsten. Andelen i januari 2022 var 62 %.

Mål: Minst 220 personer ska få karriärvägledning

Förverkligat: 121 personer fick karriärvägledning 2022

Redogörelse för den interna styrningen och kontrollen

AMS myndighetschef leder myndighetens verksamhet och ansvarar för att fastställda mål uppnås. Alla rättelseyrkanden och besvär avgörs av myndighetschefen som i samband med detta granskar lagenligheten i de ärenden där kunden visat missnöje över beslut.

Myndighetschefen följer kontinuerligt upp att de oavslutade ärendena omfattar så få ärenden som möjligt och att budgetmoment inte överskrids eller inte nyttjas i den omfattning som avsetts.

Verksamheten planeras utgående från beviljad budget och redovisas i AMS årliga verksamhetsberättelse.

Uppföljning av tidigare års granskning

Under år 2016 genomförde landskapsrevisionen en granskning av AMS i form av en effektivitetsrevision.

Landskapsrevisionen: Vid verkställandet av utkomstskydd för arbetslösa och studiestöd bör man beakta AMS behov när det nya lönesystemet planeras och implementeras.

Kommentar: Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har kartlagt de behov som AMS har beträffande utkomstskydd och studiestöd. I kravspecifikationen för upphandlingen framgår att landskapsregeringen hanterar utkomstskydd och studiestöd. Projektgruppen har vidare givit leverantören i uppdrag att återkomma med lösningsförslag. Under 2022 har inte något lösningsförslag givits AMS. Då AMS funnit att utsikten att få en lösning presenterad är ringa så har AMS klargjort med finansavdelningen vilket slag av utbetalningsfil för studiestöd och utkomstskydd som lönesystemet accepterar i samband med utvecklandet av handläggningssystemen för studiestöd respektive arbetslöshetsförmåner som AMS upphandlat.

Landskapsrevisionen: Processen med registrering av pensionsbaserad arbetslöshetsersättning borde beaktas i det nya lönesystemet för att förenkla arbetet och trygga tillförlitliga uppgifter.

Kommentar: Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har lyft frågan om pensionsbaserad arbetslöshetsersättning med leverantören av det nya lönesystemet och bett dem återkomma med en möjlig lösning. Under 2022 har inte någon möjlig lösning presenterats för AMS. Då AMS funnit att utsikten att få en lösning presenterad är ringa så har AMS upphandlat ett IT-system som förenklar arbetet och tryggar tillförlitliga uppgifter i processen med registrering av pensionsbaserad arbetslöshetsersättning

Landskapsrevisionen: I samband med kommande ibruktagande av nätbaserade tjänster borde man undersöka möjligheterna att på sikt anpassa dessa till nuvarande system inom myndigheten och vid landskapsregeringen för att minska det manuella arbetet.

Kommentar: AMS ambition är att de nätbaserade tjänsterna så långt det är möjligt ska anpassas till bland annat landskapsregeringens system för utbetalning av arbetslöshets- och studiestödsförmåner. Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har kartlagt de behov som AMS har beträffande utkomstskydd och studiestöd. I kravspecifikationen för upphandlingen framgår att landskapsregeringen hanterar utkomstskydd och studiestöd. Projektgruppen har vidare givit leverantören i uppdrag att återkomma med lösningsförslag. Under 2022 har inte något lösningsförslag givits AMS. AMS har upphandlat/köpt e-tjänster för både ansökan om studiestöd och arbetslöshetsförmåner och anpassat dem så långt som finansavdelningens har önskat till utbetalningssystemet.